

Tobaksregulering ender i et styrt

Børsen den 6 december 2017

Fortæller man almindelige borgere, at cykelhelme slet ikke hjælper, vil de fleste nok stirre i vantro. Den samme reaktion er almindelig, når man fortæller folk, at nye tobaksreguleringer faktisk hjælper tobaksindustrien. Det er dog konklusionerne i et nyt amerikansk studie af Jersey, hvor man har gjort cykelhelme obligatoriske, og en ny bog om adfærdspolitik.

Pointen har været kendt, siden økonomen Sam Peltzmans studier af sikkerhedsseler i 1970'erne. Det nye studie finder ligeledes, at påbuddet om cykelhelme ikke har virket, men har uheldige bivirkninger. Fordi den enkelte cyklist er beskyttet af hjelmen, tillader både de og bilister sig at køre mere usikkert. De amerikanske cykelhelme hjælper, når der er et uheld, men skaber i sig selv flere uheld.

Og den højere trafikusikkerhed har indebåret, at helt særligt færre børn nu cykler. Nettovirkningen er et nul, med den krølle at overvægt blandt børn er blevet sværere at bekæmpe.

Et lignende problem plager såkaldt plainpackaging af cigaretter, hvis formål er at fjerne information fra cigaretpakker og gøre dem "neutrale". Tanken er, at pakkerne ser mindre attraktive ud, og man derfor undgår en markedsfejl, fordi folk ikke fristes over evne og derfor ikke ryger så meget. De australske erfaringer, hvor man har krævet neutrale pakker i fem år, peger på, at det på ingen måde har afholdt folk fra at ryge. Politikken, som EU overvejer at indføre, har ikke virket. Paradokset er dog, at økonomisk forskning i snart 100 år har vist, at en mangel på information i sig selv kan skabe markedsfejl. For eksempel kan rygere ende med at ryge cigaretter med højere tjære- og nikotinindhold, fordi de angiveligt "neutrale" pakker gør det langt sværere at skelne mellem forskellige mærker. Man lærer mindre om, hvad man bedst kan lide, og kan dermed hurtigt ende med at ryge mere: Man udskifter kvalitet med kvantitet, når informationen om kvalitet slettes.

Derudover er reguleringerne, selvom de ikke er tænkt sådan, en skjult gave til tobaksindustrien, som Chris Snowdon fra the Institute of Economic Affairs i London i sin nye bog "Killjoys" peger på, sparer industrien midler, den ellers ville have brugt på reklame. Med andre ord køber rygere ikke færre cigaretter. De neutrale pakker virker ikke efter hensigten, men industriens profitmargin er vokset.

Disse eksempler og mange andre, der er dokumenteret i en lang litteratur i public choice, viser, hvordan regulering og politiske indgreb ofte har helt andre konsekvenser, end politikerne ønskede.

De totale konsekvenser er dog ikke umiddelbart synlige, og kun få politikere har nogen interesse i at kende til dem. Hvis man holder sig uvidende, er det lettere at sælge en skadelig politik troværdigt til vælgerne.

I mellemtiden fejl- og overregulerer de samfundet, fordi ingen politikere har interesse i at tale om svært synlige, men store bivirkninger.

Christian Bjørnskov